

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ЖУРНАЛІСТИКИ

УДК 070.11:327.88

<https://doi.org/10.23939/sjs2019.01.003>

Любов Василик

д-р наук із соц. ком.,
зав. кафедри журналістики,
Чернівецький національний
університет ім. Ю. Федьковича,
vasylyk@ukr.net

ОБРАЗ ОРДЛО В ПРИФРОНТОВИХ МЕДІА ЯК ЕЛЕМЕНТ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

© *Василик Любов, 2019*

Розглянуто проблему дотримання інформаційних стандартів журналістики в умовах гібридної війни. Проаналізовано регіональні ЗМІ Донецької та Луганської областей як найближчі до зони конфлікту медіа, що зазнають інформаційного впливу чужої пропаганди. Увагу звернено на неприпустимість легітимізації у суспільній свідомості сепаратистських угруповань ОРДЛО, показано, як помилки журналістів сприяють російським пропагандистам в інформаційній війні проти України, актуалізовано потребу кращої кодифікації стандартів журналістики в умовах інформаційної агресії. Констатовано: розділеній українській аудиторії Донеччини/Луганщини подається дуже розмита картина дійсності, у якій неможливо чітко виявити грань між правдою та брехнею, а тонкі гібридні медіа-вкиди легітимізують уявлення про різні “правди”, які існують по обидві сторони конфлікту, про їх виправданість і право на існування. Українські медіа ризикують подати події в інтерпретації прес-служб “ДНР/ЛНР”. Некритичне цитування представників окупаційної адміністрації як цілком допустимих джерел інформації легітимізує владу сепаратистів, подає її як таку, що відбулася. Оскільки викладення новин у ракурсах бачення російсько-окупаційних адміністрацій є елементом медіа-маніпуляцій, то українським ЗМІ частіше варто надавати слово Міністерству з питань тимчасово окупованих територій, Держприкордонслужбі, прес-штабу ООС. Основний наголос у медіа-контенті має ставитися саме на українських смислових позиціях. Поширення медіа-концептів сепаратистів, мови ворожнечі небезпечно для цілісності нашої держави і є елементом ведення гібридної війни в нашому українському медіа-просторі. Нерозуміння цього та відсутність чіткої позиції блокує подолання головних загроз національній безпеці держави.

Ключові слова: гібридна війна, маніпуляції, стандарти ЗМІ.

Lybov Vasylyk

IMAGE ORDLO IN FRONTLINE MEDIA AS ELEMENTS OF THE HYBRID WAR

The article raises the problem of maintaining journalism information standards in conditions of the hybrid war. The regional mass-media of Donetsk and Luhansk regions are

analyzed as nearest to the media zone and those who are exposed to information influence of someone else's propagation (propaganda). The attention is drawn to the inadmissibility of legitimization of separatist groups in ORDLO (separate districts of Donetsk and Luhansk regions) in social consciousness. It is demonstrated how the mistakes of journalists facilitate Russian propagandists in information warfare against Ukraine. The need for a better codification of journalism standards in conditions of the information aggression is actualized. It is stated: divided Ukrainian audience of Donetsk and Luhansk regions is presented with a very blurred picture of reality, where it is impossible to clearly see the line between truth and lies, where subtle hybrid media legitimizes the notion of different "truths" that exist on both sides of the conflict, about their justification and the right to exist. Ukrainian media are at risk of reporting events in the "DNR (Donetsk People's Republic) / LNR (Luhansk People's Republic)" press-service interpretations. Non-credible citation of the representatives of the occupation administration as appropriate sources of information legitimizes the power of the separatists, represents it as the one that has been established

Since the presentation of news from the perspective of the Russian-occupying administrations is an element of media manipulation, the Ukrainian mass media are more likely to give the floor to the Ministry for Temporarily Occupied Territories and IDPs, the State Border Guard Service, the Joint Forces Operation press office. The main emphasis in media content should be placed precisely on Ukrainian semantic positions. The spread of separatists' media concepts and the language of hostility are dangerous for the integrity of our state and are an element of waging a hybrid war in our Ukrainian media space. The misunderstanding of this and the lack of a clear position of the main threats to the national security of the state.

Key words: hybrid war, manipulation, mass media standards.

Проблеми гібридної війни, протистояння в інформаційному просторі не раз ставали темою для досліджень науковців (Г. Почепцов, В. Іванов, І. Штогрін, Дж. Аркілла, Е. Ноель-Нойман, Д. Мак-Квейл, С. Кара-Мурза [1, 3, 7]), як і кодифікація журналістських стандартів. Втім, саме сьогодні вони набули особливої гостроти та потребують детальнішого вивчення, адже Україна веде війну проти агресора, тож її медійне поле під загрозою інформаційних атак. Особливо нівелюються медіа-стандарти. Те, що ще донедавна сприймалося як теорія журналістики – війна і медіа, сьогодні стає щоденним викликом для ЗМІ. Як висвітлювати події на окупованих територіях, а саме: чи можуть бути легітимним джерелом інформації структури сепаратистів, наскільки варто цитувати представників окупаційних адміністрацій (а це переважно пропагандистські матеріали їхніх прес-служб), як висвітлювати дії окупантів? – ці питання сьогодні зобов'язують суттєво коригувати професійну медіа-діяльність. Зважаючи на те, що під особливий ризик потрапляють ЗМІ, які діють на прифронтових територіях, звернемося до практики й досвіду їхньої медіа-діяльності. Об'єктом нашої уваги є медіа "Донецкие новости", "Приазовский рабочий", "События", "Знамя Индустрии", "Вісті Донбасу", сайти "0629.com.ua", "Восточный проект" та "Деловой Славянск". Нагадаємо, що моніторингова група Інституту демократії імені Пилипа Орлика, медіа-експертом якої працює й авторка цієї статті, ще у 2017–2018 рр. звернула увагу на такий факт: у названих медіа виявлено 10 % пропаганди та 15,2 % проросійських меседжів [6]. Тож предметом дослідження виберемо медійні стандарти як основу якісної журналістики, через призму якої можна виграти гібридну інформаційну війну.

Зважаючи на баланс інформації як один з найважливіших показників якісної журналістики, на суспільну значущість інформаційних приводів, звернемо увагу на те, що саме ці базові стандарти якраз під загрозою. Висвітлюючи події на окупованих територіях Донеччини та Луганщини, українські ЗМІ некритично надають слово сепаратистам, представникам російських окупаційних режимів, тим самим роблячи їхню позицію почутою й певною мірою легітимізованою у сприйнятті аудиторії. Як виклик стандартам професійної етики постає запитання: чи можна цитувати джерела інформації, які донедавна українське законодавство визначало як терористів, а тепер відповідно до прийнятого Верховною Радою закону визнало окупантами? Які загрози це може створити?

Зауважимо, що українські медіа ризикують подавати події в інтерпретації прес-служб “ДНР/ЛНР”. Іноді так і стається: основним інформаційним приводом нерідко є повідомлення сепаратистів, а думка української сторони подається як баланс, данина стандартам. Видання, які виходять на підконтрольній Україні території, вважають цілком нормальним реагувати на повідомлення прес-служб адміністрацій окупантів та органів їхньої влади. Редакції, звісно ж, обумовлюють статус територій, але це, мабуть, єдиний плюс. На жаль, доволі часто в медіа-практиці трапляються цитування представників окупаційних режимів, агресивно налаштованих до України, поширення їхніх меседжів.

Найчастіше наші ЗМІ некритично посилаються на ЗМІ, підконтрольні ДНР: ресурс DNRLIVE, сайти ДАН та ЛІЦ, канал “Юнион”, телеканал “Новоросси́я ТВ”, сайт “Вооруженных сил ДНР”, сайт угруповання ДНР, Youtube-канал цих структур... Але що особливо неприйнятно – в одному з посилань цитують пост проєкту WarGonzo, який висвітлює збройний конфлікт на Донбасі з боку сепаратистів та сформував активні групи в соцмережах facebook і vk.com, агітуючи за так звану Новоросси́ю. Нерідко українські медіа також посилалися на інформацію з небезсторонніх щодо України російських медіа-джерел: “Московский комсомолец”, РІА “Новости”, “Федеральное агентство новостей”, “Комсомольская правда”, російський канал NewsFront, який інформаційно підтримує ДНР, телеканал “Россия 1”. Натомість посилання на власні джерела інформації (мешканців регіону, власних кореспондентів по той бік розмежування) були одиничними. А це суттєво зміщує медіа-акценти в бік домінування в інформаційній картині російських ракурсів бачення війни на території ОРДЛО, “паркетного” офіціозу, сепаратистських поглядів. Таке некритичне цитування представників окупаційних адміністрацій як цілком допустимих джерел інформації легітимізує владу сепаратистів, подає її як таку, що відбулася. Дуже мало використовують живі джерела інформації – людей з окупованих територій, сірої зони, тобто пересічних громадян, яких безпосередньо зачепила війна. За агресивною риторикою та офіціозом губиться доля простого громадянина – жертви бойових дій.

Легковажно поширюючи меседжі протилежної сторони, ми ризикуємо заглушити голос України на прифронтових територіях, натомість даємо слово сепаратистам. Для прикладу, в одній із передач сепаратистських телеканалів представник ОРДЛО Владислав Дейнего озвучує позицію “ДНР” із приводу введення миротворців на Донбас. Тут є все: і думка “ДНР”, і Путіна з приводу конфлікту на Донбасі – немає лише української позиції (“*У нас есть гарантии России: В “ЛНР” рассказали о вариантах силового сценария на Донбассе*”). На основі таких матеріалів, абсолютно позбавлених збалансованості позицій, може сформуватися думка, що війська Росії (тобто окупанта!) можуть бути миротворцями, нарівні з військовими ООН. Так само легко транслуються й інші агресивні меседжі сепаратистів (“*Были бы где-то на Днепре: В “ЛНР” заявили, что войну на Донбассе сдерживают только Минские соглашения*”).

Війна є найбільшочішою темою для донецьких ЗМІ, проте її не можна показувати з позицій та в оцінках сепаратистів. Вражає, що “ихтамнетов”, які воюють на боці незаконних збройних формувань, мало не виправдовують, повторюючи кремлівський меседж про те, що Росія на Донбасі не воює: “*ДНР: задержанный ВСУ россиянин был на “испытательном сроке”, но на службе не состоит*”. Такою медіа-політикою журналісти також створюють враження, що перемир’я порушують українські війська (“*Российский депутат рассказал о попадании под обстрел на Донбассе*”), поширюють звинувачення на адресу української армії (“*В “ДНР” заявили, что при обмене пленными им передали 15 агентов СБУ*”).

Щодо ньюзмейкерів, то у повідомленнях ними були представники ЛНР та ДНР, “МНС ЛНР”, “міністр доходів і зборів” ДНР, в. о. глави “ЛНР”, “замміністра зв’язку ЛНР”, “оперативне командування ДНР”, “міністр зв’язку” “ДНР”, служба МНС “ДНР”, представники “народної міліції”, “Мінтрансу ДНР”, прес-служба “Міністерства транспорту ДНР”, экс-голова “Комітету державної безпеки ДНР”, “голова Народної Ради ДНР”, “в. о. голови адміністрації” Горлівки, прес-служба “Міністерства юстиції ДНР”, “мер” Донецька, “перший заступник міністра будівництва і ЖКГ ДНР”, “в. о. голови Військово-польового суду ДНР”, “міністр промисловості ЛНР”, “в. о. міністра закордонних справ ДНР”, директор Донецького міського

центру зайнятості, “міністр спорту ДНР”, “голова Верховного суду ДНР”, прес-служба Луганської обласної військово-цивільної адміністрації...

Українські медіа на підконтрольних Україні територіях подають прямі цитати сепаратиста Плотницького, ретранслюючи його антиукраїнські заяви: “Плотницкий назвал минские соглашения политически и экономически выгодными для ЛНР”. Вони публікують фото з їхніх прес-конференцій, скріни місцевих видань, виставляють на сайти як ілюстрацію сепаратистську символіку органів окупаційної влади. Для прикладу, який сенс у тому, щоб інформацію про виступ українського експерта Дмитра Снегірьова в ефірі п’ятого каналу (Київ) ілюструвати фото з символікою ОРДЛО (*“Между “ДНР” и “ЛНР” идет экономическая война за контроль потоков контрабанды”*)?

Вважаємо геть не виправданим посилатися на брифінги та на прес-конференції чиновників самопроголошених адміністрацій (прес-конференція “глави “ДНР” Олександра Захарченка, спікера “командування “ДНР” Едуарда Басуріна), на виступи на з’їздах сепаратистських сил (з’їзд організації “Патріотичні сили Донбасу”) чи обговорювати “документи” окупаційних режимів (закон “О государственном флаге ДНР”: *“ДНР” обязала поднимать свои флаги на всех зданиях в праздничные дни*”). Постає запитання: невже такий сепаратистський за тональністю “паркетний” контент має суспільну значущість для української аудиторії? Натомість, вважаємо, треба посилювати звучання українських джерел інформації, вони в жодному разі не повинні бути другорядними. Частіше варто надавати слово Міністерству з питань тимчасово окупованих територій, Держприкордонслужбі, прес-штабу ООС. Основний наголос у цьому медіа-контенті має ставитися саме на українських смислових позиціях.

Але справжнім нонсенсом для українських медіа вважаємо публікації пропагандистських іміджевих матеріалів окупантів. “Лідером” таких “паркетних” матеріалів часто є глава сепаратистів Захарченко: *“Захарченко приехал в Крым праздновать годовщину “референдума”, “В Крыму Захарченко вручили орден за русские традиции”, “Захарченко назначил нового “министра угля”, “Захарченко поменял “министра образования ДНР”, “Захарченко назвал союз с Россией приоритетом “ДНР”*. Українському читачеві докладно розповідають, як у Сімферополі цей сепаратист святкував четверту річницю “общекрымского референдума” (із посиланням на ДАН), які ще чиновники ОРДЛО взяли участь у цьому, як підписували окупанти угоди про “побратимские связи”, як члени “ДНР: покладали квіти до пам’ятника “вежливым людям”, виступали на мітингу-концерті з нагоди анексії Криму, як Сергій Аксьонов вручив Захарченко орден “За верность долгу” з формулюванням за *“активную деятельность по сохранению и укреплению русских традиций и культуры среди российских соотечественников на территории ДНР”*... Не забули тут також сказати, що в Крим прибув і Путін. Ну, а як данину інформаційній збалансованості згадали про протест МЗС України щодо візиту росіян на анексований півострів. А мало б бути навпаки – спочатку позиція України з приводу дій окупантів!

Великою помилкою з боку українських медіа є цитування сепаратистів і надання їм слова як легітимним ньюзмейкерам. Іноді ці цитати входять у лід та сайдбар матеріалу, і лише в бекграунді згадується позиція України. Завдяки таким “стандартам” в умовах політичної нестабільності й гібридної війни ті, хто веде проти нас війну, здобувають вплив на громадські настрої, дестабілізуючи сприйняття й розуміння ситуації, що склалася на сході держави. Цитування прямої мови Захарченка нагадує пропагандистський стиль радянських лозунгів: *“Считаю, что союз с Россией является важнейшим приоритетом внешней политики республики. Общее будущее с Россией – наш твердый выбор. Это уже происходит. Интеграция – культурная, экономическая, гуманитарная – уже идет, и мы с этого пути не свернем”* (з виступу Захарченка на конференції руху “Донецкая республика”). Цю риторичку продовжує матеріал *“В поздравлениях к Путину Захарченко напомнил о “непризнанном статусе ДНР”, з якого читач довідується, що “Жители Донецкой Народной Республики пока не принимали участия в выборах Президента России, в связи с нашим непризнанным статусом, но мы все горячо переживали за Вас и молились о том, чтобы российский народ сделал правильный выбор”*. Маніпулятивно, оскільки така позиція аж ніяк не відображає поглядів усіх мешканців ОРДЛО. Тож для чого тиражувати сумнівні меседжі?

Небезпечно, бо прямим цитуванням мови сепаратистів аудиторію занурюють у мову, лозунги, медіа-сенси часів радянської ідеології: *“Мы уверены, что в ближайшие шесть лет Россия совершит прорыв в будущее и поднимется на новые высоты. И этот прорыв России задаёт верные ориентиры для развития нашей Республики”*. Для покоління пенсіонерів – повне дежавю, повернення в “світле минуле”. Обнадіювали їх і тим, що “в феврале 2017 года Путин легализовал на территории РФ “документы”, выданные структурами под контролем “ДНР/ЛНР”, а також тим, що “Пятеро кандидатов на пост президента России готовы к открытой помощи подконтрольным “ДНР” и “ЛНР” территориям или официальному признанию этих формирований”. Ось ще одна подібна цитата: *“Александр Захарченко на 99 % решил вопрос с присвоением нам кода “+7”. Это большой важный процесс для ДНР в плане интеграции с РФ. И мы сейчас стоим перед вопросом – нам нужно формировать коммутацию не на “+38”, а переписать всё необходимое оборудование, чтобы у абонентов “Феникс” было “+7”, – сказал Яценко в интервью для телеканала “Новороссия ТВ”*. Така риторика різко відрізняється від подання інформації іншими українськими медіа, які теж інформували про спроби ОРДЛО перейти на обслуговування російського мобільного оператора, але жоден не зробив цього через тиражування ідеологічних настанов та пряме цитування російсько-окупаційних адміністрацій. Російський погляд на проблему відображають заголовки *“Продукцию “республики” покупают в России и странах Таможенного Союза, – “ДНР”, “Лавров заявил, что Украина “низведена до состояния неспособности самостоятельно управляться” тощо. Те саме стосується фотоматеріалів. Не зрозуміло, для чого, наприклад, список непідконтрольних Україні населених пунктів, затверджений Кабміном, ілюструвати фотографіями сепаратистських мітингів?*

Констатуємо, що поширення таких медіа-концептів небезпечно для ідеї цілісності нашої держави і є елементом ведення гібридної війни в нашому ж українському медіа-просторі. Особливо неприйнятно формувати такий однобічний медіа-зріз ще й тому, що ухвалений Закон про “реінтеграцію” Донеччини та Луганщини (*“Про особливості державної політики щодо забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях в Донецькій і Луганській областях”*) чітко визначає Росію як агресора та окупанта. ЗМІ ж формують подекуди інший погляд.

Тож журналістам потрібно уважніше ставитися до відбору контенту, аби не ставати “корисною силою” у руках тих, хто веде війну проти нас в інформаційному просторі. Треба розуміти: медіа-сенсами маніпулюють. Так, у матеріалі *“Донбасс: Валютные поступления от экспорта в РФ выросли на 22,1 %”* повідомляють, що лідером з експорту є Італія, але заголовок акцентує на іншій країні. У такий самий спосіб цінову політику порівнюють із Росією (*“В “ДНР” заявили о пополнении бюджета Российской Федерации оплатой пошлин”*). Ведеться агітація на зразок *“В Абхазию можно поехать с “паспортом ЛНР”*. Так зміщуються ціннісні критерії у свідомості читачів прифронтових територій, для яких відправною точкою є не Україна, а країна-окупант.

Подання новин у ракурсах бачення російсько-окупаційних адміністрацій є елементом медіа-маніпуляцій. Наприклад, економіку регіону розглядають через призму її інтеграції з російською: продаж донецького вугілля Росії структурами Курченка; запуск Алчевським металургійним комбінатом доменної печі для виплавлення чавуну, що постачається на територію РФ; складність виходу Донецького електротехнічного заводу на ринки РФ; виплати шахтарям та тарифи перевізників у рублях; обслуговування бізнесу в осетинських банках; вимоги до українського оператора зв’язку Vodafone сплачувати податки в бюджет “республік”; заплановане введення в “ДНР” “державного” нотаріату; навіть часовий пояс, буває, вказують російський... І хоч би натяк на те, що, можливо, економіка пов’язує окуповані території і з Україною. Ось, для прикладу, в матеріалі *“В “ЛНР” заявили об экспорте продукции “Луганского хладокомбината” в РФ”* йшлося про те, як країна-агресор поступово підпорядковує собі наш бізнес: *“предприятие включено в реестр Россельхознадзора”, “В феврале 2016 года Россельхознадзор возобновил поставки с ряда предприятий под контролем “ДНР/ЛНР” на территорию Дагестана. Так, в список предприятий, имеющих право реализации произведённой готовой продукции на территории России, попали “Луганский хладокомбинат” ПАО “Луганскхолод”, ООО “Луганский мясокомбинат” и ООО “Торговый дом “Горняк” (Донецк)”*. Повідомляється, що головою наглядової ради підприємства є

нардеп від “Опозиційного блоку” Наталія Королевська, проте позиції України щодо проблеми рейдерської окупації її підприємств не висвітлено, чим порушено баланс інформації.

Водночас українські видання нарівні з медіа-ресурсами ОРДЛО озвучують тези країни-окупанта: *“Президент России Владимир Путин заявил, что у вооруженных формирований “ДНР/ЛНР” имеется достаточное количество вооружения”*, *“Сурков предложил назвать новое российское вооружение в честь командира “ДНР”*, – цитують помічника Путіна і в бекграунді читачу нагадують, хто такий Гіві й чому його названо героєм Донбасу (заява Суркова).

Нагадаємо, що медіа-правом “забороняється використання друкованих засобів масової інформації для закликів до захоплення влади, насильницької зміни конституційного ладу або територіальної цілісності України; пропаганди війни, насильства та жорстокості” та в останніх правках (що важливо!) “популяризації або пропаганди держави-агресора та її органів влади, представників органів влади держави-агресора та їхніх дій, що створюють позитивний образ держави-агресора, виправдовують чи визнають правомірною окупацію території України” (ЗУ “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні”), забороняються матеріали, “що містять популяризацію або пропаганду органів держави-агресора та їхніх окремих дій, що виправдовують чи визнають правомірною окупацію території України” (ЗУ “Про телебачення та радіомовлення”). Натомість українському читачеві пропонують познайомитися з передвиборною програмою “глави” “ДНР” Олександра Захарченка, що є явною політичною пропагандою: *“Разрабатывая и обсуждая перспективы развития ДНР, мы должны закладывать в программу и тот факт, что рано или поздно мы вернем наши территории. Это должна быть программа развития всего Донбасса. Именно поэтому необходимо учитывать наработки и опыт реализации гумпрограмы по воссоединению народа Донбасса и привлекать к общественной дискуссии всех жителей региона. Наша сила всегда была в единстве. Мы не должны забывать о наших гражданах по ту сторону линии разграничения. И если сегодня мы искусственно разъединены, то завтра, убежден, мы вновь будем едины и сильны”*, – заявив Захарченко (*“Глава ДНР” снова заявил претензии на весь Донбасс*). Аналогічно приділено увагу передвиборному піару “глави ЛНР”: *“Пасечник собрался принять участие в выборах в “ЛНР”*). На позитивний образ окупаційних адміністрацій працюють заголовки на зразок: *“В Греции производят сигареты для “Л/ДНР”*, – СМІ”.

Деякі матеріали взагалі мало не агітують вступати в лави бойовиків: *“Не такие маленькие деньги: В “ДНР” назвали зарплаты в “армии”*, *“Как ни крути, все дороги ведут в военкомат, – “военкомат ДНР”*. Тут також бачимо чи не героїзацію сепаратистів: повідомлення про те, що в “ДНР” карбують монети із зображенням Гіві та Мотороли та публікація фото загарбників, героїзація 16-літнього сина загиблого бойовика Гіві, який хоче стати військовим (*“В “ДНР” показали сына “Гиви”*).

Отож гібридна війна з використанням медіа-ресурсу, на жаль, цілком легально ведеться проти нашої держави і на нашій території. Там, де українським ЗМІ потрібно відмовитися від прямого цитування матеріалів прес-служб створених Росією адміністрацій окупованих територій, достатньо лиш переповісти їхні позиції, як це роблять якісні світові ЗМІ, коли висвітлюють діяльність терористичних угруповань, наші медіа цитують їх слово в слово. Ось дослівно: *“В последнее время правоохранные органы народных республик раскрыли ряд резонансных убийств и террористических актов. Нейтрализована агентурная сеть, состоящая из диверсантов, информаторов и пособников украинских спецслужб. Значительную роль в этом сыграло личное участие министров Л. Пасечника и И. Корнета. В настоящее время совместными действиями правоохранных органов ДНР и ЛНР проводится комплекс оперативно-розыскных мероприятий по выявлению и задержанию украинских диверсантов”*, – говорится в сообщении” (*“В “ДНР” ищут “украинских диверсантов”, покушавшихся на силовиков “ЛНР”*). І це попри те, що за світовими стандартами медіа, зокрема за стандартами BBC [5], ми ніколи не подаємо в ефірі, не цитуємо мову терористів – лиш переповідаємо їхні вимоги.

Такими ж легітимними для аудиторії роблять, на жаль, і документи бойовиків, виставляючи на сайтах їхні скріншоти. Грубим порушенням є ілюстрування фотографіями російських

миротворців проблеми миротворчої місії ООН на Донбасі, адже участь у цій місії можуть взяти армії різних країн і світ ще не знає прикладів, щоб окупант був миротворцем.

Із позицій журналістської етики світові етичні кодекси, хартії, канони таку практику також розглядають як своєрідну пропаганду й виправдання тероризму. Медіа ніколи не надають слова терористам, розуміючи, з яких причин ці особи прагнуть потрапити у ЗМІ. Вони не допускають, щоби їх, журналістів, використовували з пропагандистською метою, для поширення сепаратистських заяв, радикальних поглядів, збройних закликів.

Неприпустимо через ЗМІ залякувати мирне населення, що, власне, теж роблять, не перевіряючи інформацію та ретранслюючи непідтвержені фейки як доведені факти (*“ДНР” обвинила СБУ в похищенні і пытках жєнщин*). Читаємо: *“Сотрудники Службы безопасности Украины начали похищать женщин Донбасса, не имеющих никакого отношения к конфликту на территории Донбасса. Репрессивные методы СБУ в каждом из случаев одинаковые. Вначале девушек похищают, затем пытаются и посредством пыток беззащитные женщины готовы сделать и сказать все, что угодно. Хочу отметить, что на запросы родных и близких спецслужбы Украины не отвечают, пока не получают признание задержанных”*. Маніпулятивним є заголовок *“Страшная статистика: Об угрозах миротворцев на Донбассе”*.

Попри ту необхідну інформацію, яку загалом подають регіональні ЗМІ Донеччини та Луганщини для читачів регіону та України, такі випадки явно не на користь репутації видань. Легковажність у дотриманні медіа-стандартів, нехтування відповідальністю за поширену інформацію, маніпуляційні моменти не є практикою якісної журналістики, а легітимізація ОРДЛО сприяє російським пропагандистам в інформаційній війні проти України.

Чому проаналізовані донецькі медіа – дзеркало інформаційної гібридності? З одного боку, вони відображають позицію України, а з іншого – це водночас не заважає їм бути медіа-платформою для поширення антидержавних поглядів та сепаратистських заяв представників незаконних російсько-окупаційних адміністрацій. Небезпека в тому, що розділеній українській аудиторії Донеччини/Луганщини, яка й так щодня перебуває під пресингом маніпуляцій та фейків, подається дуже розмита картина дійсності, у якій неможливо виявити чітку грань між правдою та брехнею, а тонкі гібридні медіа-вкиди легітимізують уявлення про різні “правди”, які існують по обидві сторони конфлікту, про їхню виправданість і право на існування. Але коли триває війна, і в медіа-просторі теж, чи варто давати трибуну загарбнику?

На *“MediaSapiens”* читаємо: *“У матеріалах новин представникам чи ватажкам терористів чи окупантів, а також їхніх симпатиків, не може надаватися слово для озвучення обґрунтування (аргументації) їхніх позицій, які базуються на порушенні суверенітету й територіальної цілісності країни. Тим більше їм не може надаватися слово для будь-якої агітації за ідеї сепаратизму окремих територій країни або їх приєднання до іншої держави. Подібні думки, включені до матеріалів новин, крім усього іншого будуть і грубим порушенням чинного законодавства України”* [4]). Додамо: нерозуміння цього, легковажність та відсутність чіткої позиції блокує подолання головних загроз національній безпеці та обороні держави. Відповідь на гібридну війну проти України необхідно формувати за допомогою кодифікації стандартів журналістики з урахуванням усіх обставин та викликів, якісної журналістики. І перший крок уже зроблено – разом з медіа-експертами редатори донецьких ЗМІ виробили документ *“Вимоги до журналістських матеріалів сайту “Новости Донбасса” (а також до матеріалів “Громадського ТБ Донбасу” та інших медіа-продуктів) в умовах триваючого збройного конфлікту”*. У документі вказано, що видання не допускать у своєму контенті будь-якої пропаганди, дезінформації або іншого неточного інформування аудиторії та боротимуться з цими явищами; утримуватимуться від прямого цитування образливих щодо держави України та її символів антиконституційних заяв представників самопроголошеної влади, не надаватимуть слово, щоб озвучувати обґрунтування позицій, основаних на порушенні суверенітету й територіальної цілісності, для будь-якої агітації за

ідеї сепаратизму, для пропаганди насильства, війни та розпалювання взаємної ненависті. Сподіваємося, він стане основою медіа-діяльності прифронтових видань і підґрунтям якісного висвітлення війни на сході України.

1. Arquilla J., Ronfeldt D. *Looking ahead: preparing for information-age conflict // In Athena's camp. Preparing for conflict in the information age.* Ed. by J. Arquilloa, D. Ronfeldt. – Santa Monica, 1999. 2. *Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації: посібник рекомендацій для працівників ЗМІ.* – К. : Компанія ВАІТЕ, 2016. – 118 с. 3. Іванов В. Ф., Сердюк В. С. *Журналістська етика / передм. В. П. Мостового: підручник.* – К. : Вища шк., 2006. 4. Куляс І. *Стандарти й етика журналістики в умовах неоголошеної війни [Електронний ресурс].* – Режим доступу: https://ms.detector.media/ethics/standards/standarti_y_etika_zhurnalistiki_v_umovakh_neogoloshenoj_viyuni/ 5. *Редакційні настанови Бі-Бі-Сі [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://www.bbc.co.uk/editorialguidelines> 6. Федорина А., Єременко С. *Регіональна журналістика: пошук нового обличчя чи втрата будь-якого? [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <https://detector.media/monitoring/article/140101/2018-08-13-regionalna-zhurnalistika-poshuk-novogo-oblichchya-chi-vtrata-bud-yakogo/> 7. Штогрін І. *Якою має бути інформаційна політика України в умовах війни? [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28338927.html>

REFERENCES

1. Arquilla J., Ronfeldt D. *A look into the future: preparation for the information-age conflict // In the camp of Athens. Preparing for a conflict in the informational age.* Ed. J. Arquillo, D. Ronfeldt. – Santa Monica, 1999. 2. *Journalism in Conflict: Best Practices and Recommendations: A Guide to Guidelines for Media Workers.* – К. : Company VAITE, 2016. – 118 p. 3. Ivanov VF, Serdyuk VE *Journalism Ethics / Foreword.* V. P. Mostovoy: *A textbook.* – К. : Higher School, 2006. 4. Kulas I. *Standards and Ethics of Journalism in the Undeclared War [Electronic resource].* – Access Mode: https://ms.detector.media/ethics/standards/standarti_y_etika_zhurnalistiki_v_umovakh_neogoloshenoj_viyuni/ / 5. *The BBC's editorial offices [Electronic resource].* – Mode of access: <http://www.bbc.co.uk/editorialguidelines> 6. Fedorina A., Yeremenko S. *Regional journalism: the search for a new person or loss of any? [Electronic resource].* – Access mode: <https://detector.media/monitoring/Article/140101/2018-08-13-Regional-journalism-search-new-account-or-loss-of-the-kind/> / 7. Shtogrin I. *What can be Ukraine's information policy in the war? [Electronic resource].* – Access mode: <https://www.radiosvoboda.org/a/28338927.html>